

Ostávajúce poviedky obsahujú teda aj funkciu „boj/ťažká úloha“, aj motív partnerstva. Do skupiny A som zadelila tie z nich, v ktorých je nielen rola škodcu, ale aj rola hrdinu tradične obsadená. Nezvyčajných hrdinov (starý muž, skupina, drak) a netradičných škodcov som zahrnula do skupiny B.

Tieto skupiny rozprávkových poviedok nielen spĺňajú alebo nedodržiavajú určité formálne kritéria, ale majú aj svoj vlastný charakter. Tu nasleduje ich stručný opis:

A: Dobrodružstvo a romantika (8 poviedok)

V týchto poviedkach máme tradičné pohlavné roly: muž je hľadajúci hrdina, ženu treba zachrániť alebo si nakloniť.

B: „Bledoromantické“ dobrodružstvo (4 poviedky)

Hľadaná postava je skôr štatistkou, pomocou ktorej sa hrdina profiluje.

C: Hrdinský čin (12 poviedok)

Dobrodružný komponent týchto poviedok zosilňuje zväčša "rozprávková kulisa".

D: Výkon (7 poviedok)

Aj tu ide o záchranu a iné chrabré činy, ale prakticky vždy vo všednom okolí.

E: Odovzdanosť osudu (12 poviedok)

Hrdinské postavy týchto poviedok nemajú sebadôveru. Poviedky sa skončia tragicky, a keď nie, tak len vďaka zákroku iných, zázrakom alebo náhodou.

F: Láska a výkon (4 poviedky)

V týchto poviedkach závisí láska od výkonu alebo výkon je možný len vďaka dôvernému vzťahu.

G: Spoznanie (6 poviedok)

Synovia nájdu otcov, sestry bratov a dcéry matky – ale až na jednu výnimku sú tieto deti všetky dospelé.

H: Záchrana rodiny (4 poviedky)

Okrem netradičného obsadenia roly hľadanej postavy majú tieto poviedky peknú klasickú štruktúru. Pobyt v cudzine alebo neprítomnosť matky znamená nebezpečenstvo.

I: Nesprávny spoj (7 poviedok)

Väčšina poviedok vzbudzuje dojem falošného kombinovania správnych elementov.

Čo nás teraz zaujíma, je súvis medzi typom rozprávkovej poviedky a vekom jej autora alebo autorky. Uvediem jednotlivé vekové skupiny s ich najčastejšími typmi rozprávkových poviedok:

10- až 13-roční: E, H, I; 14- až 16-roční: D, H, I; 17- až 19-roční: A, B, C, F; 20- až 25-roční: E, F, G; 26- až 28-roční: A, B, C, D, G.

Na rozdiel od pracovnej hypotézy (porov. Mišuková, 1994, s. 42) som zistila významné štatistické rozdiely medzi vekom osôb, od ktorých po-

chádzajú „najlepšie“ a „najhoršie“ rozprávkové poviedky, a negatívnu koreláciu medzi poradím poviedok v rebríčku rozprávkovosti a vekom osôb, ktoré ich rozprávali.

Výsledky analýzy poviedok z TAT sa teda dajú zhrnúť takto:

1. Rozprávkové poviedky, ktoré spĺňajú väčšiu časť kritérií rozprávkovej podoby, pochádzajú od pokusných osôb vo veku okolo 18 alebo 27-28 rokov.

2. Ak sa v rozprávkových poviedkach vyskytujú určité odchýlky od klasickej štruktúry, pochádzajú od osôb priemerne 14-ročných.

3. Čím viac kritérií rozprávkovosti spĺňa poviedka z TAT, tým staršia je pokusná osoba, ktorá ju rozprávala.

4. Poviedky 20- až 25-ročných sa vymykajú tomuto pravidlu.

Literatúra

BISCHOF N.: Mythen und Märchen. Poznámky k prednáške v letnom semestri 1991 na Univerzite v Zürichu.

CAMPBELL J.: Der Heros in tausend Gestalten Baden-Baden 1978. (originál New York 1949).

HENDERSON J. L.: Der moderne Mensch und die Mythen. In: Jung C. G.: Der Mensch und seine Symbole. Olten und Freiburg im Breisgau 1968 (originál 1964).

PROPP V.: Morphologie des Märchens. 1975, Baden-Baden. (originál Leningrad 1928).

Metodika čítania z hľadiska fonologickej a významovej štruktúry jazyka

Oľga Zápotočná

Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV, Bratislava

Vyučovanie elementárneho čítania v slovenskom školstve je už najmenej jedno storočie založené na uplatňovaní tzv. hláskovej analyticko-syntetickej metódy čítania. Pedagógovia s ňou majú dobré skúsenosti a právom ju považujú za dostatočne overenú a vzhľadom na špecifiká slovenského jazyka aj primeranú. Celým generáciám umožnila osvojiť si základy gramotnosti a vzdelania. Napriek tomu je otázne, či jediná, univerzálne používaná metóda naozaj postačuje a všetkým vyhovuje. Každodenná pedagogická prax najlepšie dokumentuje fakt, že medzi deťmi raného školského veku sú značné rozdiely v tom, ako dokážu pri použití totožnej metódy v čítaní napredovať.